

AKTIVNOSTI MUZEJA, GALERIJA I ZBIRKI

RAZSTAVNA DEJAVNOST POKRAJINSKEGA MUZEJA V MARIBORU V LETU 1978.

Andreja Vrišer,

Pokrajinski muzej Maribor

Razstavna dejavnost Pokrajinskega muzeja v Mariboru je bila v preteklem letu nekoliko živahnjša kot v letih doslej, saj so se, v sicer običajni, vsakoletni muzejski program, tokrat vključile kar tri razstave.

Spregovoriti moramo najprej o razstavi, ki je bila odprta od maja do avgusta in s katero se je po mnogih letih spet predstavila dejavnost etnološkega oddelka v Pokrajinskem muzeju. Razstava "Keramika iz etnološkega oddelka" je nosila svoje pojasnilo že v naslovu. Razstavljenih je bilo okoli sto kosov, v glavnem izbrano gradivo, namen razstave pa je bil, da gledalca popelje v svet domačega lončarstva. Slikovni, fotografski del razstave je želel prikazati tehnološki proces izdelovanja keramične posode, predmeti pa so predstavili lončarsko obrt v različnih obdobjih in hkrati opozorili na funkcijo posameznih posod.

Z razstavo smo želeli javnost seznaniti s keramičnimi izdelki, ki jih hranimo v etnološkem oddelku, predvsem z gradivom, ki ga ima ta oddelek v svojih depojih.

Razstavo je pripravil, postavil in strokovno obdelal v razstavnem katalogu kustos etnolog Tone Petek.

Druga razstava, ki jo je muzej pripravil v preteklem letu, je bila s kulturnozgodovinskega področja in je obenem pomenila novost na tem področju, saj je bilo javnosti prvič predstavljeno dokaj nepoznano gradivo - odlikovanja.

Razstava z naslovom "Odlikovanja in znaki na Slovenskem" je pomenila novost tudi zaradi tega, ker smo jo pripravili v sodelovanju z zasebnimi zbiralci. Potrebno je omeniti, kako in zakaj je prišlo do takšnega sodelovanja. Odnos med muzeji in zasebnimi zbiralci se danes vse bolj utrjuje, postaja konstruktiven in se izogiblje nezdravi konkurenčnosti. Tudi v našem primeru se je sodelovanje z zasebniki izkazalo kot koristna in smiselna akcija. Vedeti je namreč treba, da je področje odlikovanj - faleristika zelo razvejano in raziskano. Kakor je bilo zapisano že v uvodnem tekstu kataloga, je treba priznati, da se v slovenskih muzejih prav to področje ni kdove kako uveljavilo in da so nas prav pri zbiranju odlikovanj zasebni zbiralci prehiteli.

K sodelovanju pri razstavi smo povabili tudi vse slovenske muzejske ustanove, ki premorejo večje ali manjše zbirke odlikovanj. Naš muzej sodi med tiste ustanove, ki imajo še sorazmerno veliko števílo starejših odlikovanj. Posebej nas je k misli na razstavo spodbudil vnet in prizadeven zbiralec odlikovanj tov. Janez Švajncer, s katerim sodeluje naš muzej že vrsto let.

Razstava odlikovanj in znakov je imela dvojen namen. Z več kot 1000 kosi je želela predstaviti odlikovanja in znake, ki so se podeljevali in nosili v Sloveniji, hkrati pa tudi tista odlikovanja, ki so po tej ali oni poti, največkrat preko zbiralcev prišla v našo posest. Razumljivo je, da ni bilo mogoče razstaviti vsega gradiva, ki je bilo na razpolago. Zavedali smo se tudi, da želimo obiskovalce popeljati v področje, ki jim je bilo bolj ali manj tuje.

Že z naslovom smo poudarili, da želimo z razstavo posebej predstaviti slovenska in jugoslovanska odlikovanja in znake. Tako je domače, slovensko in jugoslovansko gradivo dobilo tudi svoj osrednji prostor. V tem gradivu so posebno skupino sestavljale medalje prvih slovenskih taborov, vanj pa so se vključila še odlikovanja in medalje slovenskih gasilcev, nadalje razni znaki društev /Sokola, pevskih društev, kolesarjev, itd./. Drugo zajljučeno skupino je pred-

stavljalo obdobje NOB, kamor smo uvrstili najstarejša partizanska odličja /npr. znak za hrabrost iz 1.1942, znak za napad na Turjak iz 1.1943/ in druga odlikovanja, ki se navezujejo na to obdobje. Tretjo zaključeno skupino so sestavljala odlikovanja in znaki, ki se podeljujejo v SFRJ. Med njimi je omeniti red narodnega heroja, nadalje najvišje jugoslovansko odlikovanje - red jugoslovanske velike svezde v več stopnjah itd.

Razstava je nadalje prikazala mnogo povojnih znakov, ki so bili podeljeni ob različnih priložnostih za delovanje v NOB, za družbenopolitično delo in prostovoljne delovne akcije.

V posebno skupino so se uvrščali znaki JLA, med slovenskimi povojnimi znaki pa je veljala pozornost številnim odličjem naših gasilcev, zanimivi so bili znaki in redi Lovske zveze, Ribiške zveze in Kino-loške zveze itd.

Skupino zase so sestavljala odlikovanja, ki so jih prejeli mnogi naši ljudje v času stare Avstrije, največkrat kot vojaki v I.s.v.. Zaključeno skupino so predstavljala odlikovanja Kraljevine Srbije in Črne gore ter nekaj odlikovanj in redov iz stare Jugoslavije.

Odlikovanja tujih držav so bila razporejena deloma po tematiki, in zvrsteh deloma po stopnjah. Tu bi opozorili še na nekatere posebnosti, npr. na rusko odlikovanje v obliki sablje izpred leta 1917, na nekatera prav umetelno izdelana odličja in na vrsto ličnih miniaturnih redov različnih držav.

Kakor ob vseh dosedanjih muzejskih razstavah je bil tudi tokrat natisnjen dokaj obsežen razstavni katalog. Njegova vrednost je prav gotovo tudi v tem, da gre za domačo strokovno publikacijo, te vrste, ki je v slovenski kulturni zgodovini zapolnila občutno vrzel.

Janez Švajncer, ki je dal razstavi odločilen pečat s svojo zbirko in ki je razstavo tudi postavil, je v prvem delu kataloga podal splošen, zgodovinski pregled s področja faleristike, v drugem delu pa obravnava razvoj odlikovanj in znakov na Slovenskem. Strokovno vred-

nost stopnjuje še precejšnje število ilustracij - na 11 straneh je prikazanih kar 236 fotografij pomembnejših odlikovanj in znakov.

V novembru je muzejski razstavni program popestrila še tretja, tokrat gostujoča razstava.

Razstava z naslovom "Slovenci v predmarčni dobi in revoluciji 1948" sodi po svoji vsebini v vrsto zgodovinskih razstav in je že druga, ki jo je na temo Slovenci v 19. stoletju, pripravil Narodni muzej v Ljubljani.

Namen razstave, je da obiskovalcu najprej predstavi predmarčno obdobje. Tako nas razstavni panoji in vitrine /v celoti 80 panojev/ seznanjajo s političnimi, gospodarskimi in kulturnimi razmerami, ki so vladale v tem času na Slovenskem. V drugem delu razstave izbrano arhivsko gradivo osvetljuje razplet vseh pomembnejših dogodkov v revolucionarnem letu 1848 in njegovo odmevnost.

Razstava se posebej ustavlja pri položaju slovenskega kmeta, obravnava gospodarski razvoj po posameznih panogah in znanstveno delo ter kulturno življenje Slovencev pred 1848.

Posebej so prikazane revolucionarne akcije slovenskih kmetov in njihove zahteve po zemljiški odvezi, nadalje zahteve po Zedinjeni Sloveniji, reševanje slovenskega narodnostnega vprašanja, akcije številnih slovenskih društev, volitve v frankfurtski parlament, reševanje vprašanja zemljiške odveze in ob koncu delo državnega zbora.

Razstava določno podčrtava boj slovenskih kmetov z zahtevo po odpravi zemljiške odveze in slovenski narodnostni program - program Zedinjene Slovenije, ki sta ga dokončno uresničila šele narodnoosvobodilna borba in naša revolucija.

Ljubljanska razstava je tudi v Mariboru pospremil izčrpen katalog, katerega spremno besedo je napisala kustodinja Narodnega muzeja Jasna Horvat.

Naj ob koncu poročila o muzejskih razstavah v preteklem letu spregovorim na kratko še o njihovih postavitvah, o muzejski propagandi in pedagoškem delu.

Pokrajinski muzej v Mariboru že vrsto let pripravlja najrazličnejše razstave s področij arheologije, etnologije in kulturne zgodovine. Vse te razstave pa mora muzej žal prirejati v svojih razstavnih prostorih, v katerih domuje sicer stalna muzejska zbirka. Marsikdaj se je taka oblika razstavljanja - razstava v razstavi, pokazala za primerno, včasih prav posrečeno, vendar le tedaj, kadar je bila gostujoča razstava take narave, da se je smiselno povezovala s stalno zbirko. Nekajkrat pa je bilo tako sožitje nemogoče /razstavnih panoji med pohištvo!/, postavitve niso bile dovolj učinkovite, in estetsko ter muzeološko sprejemljive.

V preteklem letu so se v viteški dvorani in ostalih muzejskih prostorih, v katerih domuje sicer pohištveni oddelek, zvrstile tri razstave, od katerih bi mogli biti, če kritično presojam, še najbolj zadovoljni le s postavitvijo keramike. Vsekakor se je keramika, postavljena na različnih nizkih podstavkih, še najbolje vključila v ambient baročne viteške dvorane. Predmeti so bili dokaj dobro vidni tudi za obiskovalca.

Druga prireditev, razstava odlikovanj, je zahtevala drugačne rešitve. Tokrat smo za več kot 1000 znakov in odlikovanj uporabili zasteklene vitrine, ki smo jih postavili v eno od pohištvenih sob. Ker so bile vitrine primerno razsvetljene, odlikovanja pa razvrščena na poševnih, s temno modrim blagom preoblečenih podstavkih, razstava ni bila brez učinka, posebej še, ker je razsvetljava usmerjala gledalčevo pozornost predvsem na eksponate in manj na prostor.

Tretja prireditev, to je bila potujoča zgodovinska razstava iz Ljubljane, se je že po svojem značaju razlikovala od prvih dveh in tako je tudi razumljivo, najslabše vključila v muzejski ambient. Panoji s fotografskim in arhivskim gradivom in tu in tam kak predmet v zastekleni vitrini, vse to je primerno za sodobne, predvsem pa nevtralne razstavne prostore, v že omenjeni dvorani in pohištveni

zbirki pa je postavitve povzročila precejšnje neskladje.

Razumljivo je, da muzej s takimi načini razstavljanja ne more biti zadovoljen, da gleda nanje s kritičnostjo in nenehno išče primernejšo rešitev. Naj še povem, da trpi ob takih improvizacijah tudi pedagoško delo. Kot kustos pedagog moram nemalokrat pojasnjevati, zakaj smo to ali ono občasno razstavo postavili v stalno zbirko, kdaj je eno gradivo z drugim v neki zvezi in kdaj ne. Sistem razstave v razstavi s pedagoškega gledišča prav gotovo ni zmeraj prikladen in utegne pripeljati tudi do nevšečnih dezinformacij.

Iz povedanega ni težko razbrati, da je muzeju potreben poseben prostor za občasne prireditve. Tega pa si bo moral najverjetneje poiskati in urediti kar znotraj muzejske stavbe.